

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-11>

УДК 342.8

Г. В. ЗУБЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного і

муніципального права юридичного факультету

E-mail: zubenkoa@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2709-4348>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ ТА ЗВІТУВАННЯ В УКРАЇНІ І ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Статтю присвячено дослідженню особливостей нормативно-правового регулювання відповідальності політичних партій за порушення законодавства щодо їх фінансування та звітування. Метою дослідження є розкриття проблемних питань законодавчого регулювання та практичної реалізації відповідальності політичних партій в Україні за порушення законодавства щодо фінансування їх діяльності та звітування про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Для вирішення поставленої мети в статті було використано такі методи наукового дослідження, як логіко-семантичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний та ін.

Короткий зміст результатів дослідження. Розглянуто європейські регіональні стандарти щодо фінансування політичних партій. На підставі аналізу вищезазначених стандартів виокремлено основні засади відповідальності політичних партій за порушення порядку такого фінансування. Розглянуто досвід деяких держав-членів ЄС щодо відповідальності політичних партій за порушення законодавства в сфері їх фінансування та звітування. Акцентовано увагу на законодавстві України, що передбачає правопорушення, які можуть бути вчинені в цій царині.

Висновки. Наголошено на необхідності посилення відповідальності політичних партій за порушення порядку їх фінансування та звітування, зокрема за: недотримання обмежень у здійсненні внесків на підтримку політичних партій; порушення порядку отримання державного фінансування їх статутної діяльності та подання звіту про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *європейські регіональні стандарти фінансування політичних партій, запобігання корупції, відповідальність, політичні партії, звіт про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, внески на підтримку політичної партії.*

Як цитувати: Зубенко Г.В. Відповідальність політичних партій за порушення порядку їх фінансування та звітування в Україні і державах-членах європейського союзу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право». 2025. Вип. 39. С. 126-133. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-11>

In cites: H. V. Zubenko (2025). Responsibility of political parties for violations of the procedure for their financing and reporting in Ukraine and the European Union member states. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (39), P. 126-133. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-11> (in Ukrainian)

Вступ. Політичні партії є фундаментальним елементом демократичного політичного режиму держави й основним засобом вираження політичної волі громадян. В свою чергу, корупція є суттєвою загрозою принципу верховенства права, правової держави, демократії та іншим принципам, які складають зміст засад конституційного ладу України, яка ставить під загрозу стабільність демократичних інститутів та підриває засади існування і функціонування громадянського суспільства. Однією з проблем, яка разом з іншими залишається невирішеною в Україні в аспекті ефективного запобі-

гання й протидії корупції, є забезпечення доброчесності політичних партій, у тому числі й в питанні дотримання законодавства щодо фінансування цих інституцій громадянського суспільства та їх звітування. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми, як ми вже зазначали раніше, є встановлення системи контролю за фінансуванням діяльності політичних партій, приведення її у відповідність до європейських регіональних стандартів і кращих європейських практик, а також притягнення політичних партій – порушників законодавства про їх фінансування до юридичної відповідальності.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена тією обставиною, що приведення законодавства України щодо відповідальності політичних партій за порушення порядку їх фінансування та звітування до європейських стандартів має стати додатковим фактором якнайшвидшого євроінтеграційного процесу нашої держави.

Огляд праць з даної проблематики. У вітчизняній правничій літературі тематиці, що є предметом нашого дослідження, приділялась певна увага. Зокрема, це питання досліджували в своїх наукових працях О.В. Совгіря, аналізуючи правовий аспект державного фінансування політичних партій, О.П. Васильченко, розглядаючи фінансування політичних партій в зарубіжних країнах; Ю.М. Бисага, досліджуючи відповідальність за порушення правил фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму та інші науковці. Проте деякі аспекти цього питання й на сьогодні залишаються недостатньо розглянутими, а отже потребують більш ґрунтовного аналізу.

Мета статті. Мета дослідження полягає у тому, щоб розкрити проблемні питання законодавчого регулювання та практичної реалізації відповідальності політичних партій в Україні за порушення законодавства щодо фінансування їх діяльності та звітування про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні завдання: розглянути європейські стандарти та досвід держав-членів Європейського Союзу щодо цього питання; з'ясувати особливості законодавчого регулювання відповідальності партій в Україні за порушення законодавства щодо їх фінансування та звітування; на підставі здійсненого аналізу запропонувати зміни до законодавства України в цій сфері.

Основні результати дослідження. Серед документів, що закріплюють європейські регіональні стандарти і найкращі практики в сфері фінансування політичних партій та їх звітування можна назвати такі, як: Рекомендація ПАРЕ № 1516 (2001) від 22 травня 2001 р.; Керівні принципи щодо фінансування політичних партій, прийняті Європейською комісією «За демократію через право» 9-10 березня 2001 р.; Рекомендація Res (2003)4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо Єдиних правил проти корупції у сфері фінансування політичних партій та виборчих кампаній від 8 квітня 2003 р.; Керівні принципи регулювання діяльності політичних партій, прийняті ОБСЄ та Європейською комісією «За демокра-

тію через право» 15-16 жовтня 2010 р.; Керівні принципи регулювання політичних партій, прийняті Венеціанською комісією «За демократію через право» 11-12 грудня 2020 р. тощо.

Аналізуючи європейські регіональні стандарти в сфері фінансування політичних партій взагалі, та відповідальності за порушення законодавства щодо такого фінансування зокрема, позиція ПАРЕ зводиться до наступних принципів: розумний баланс між державним і приватним фінансуванням, справедливі критерії для розподілу державних внесків між партіями, суворі правила щодо приватних пожертвувань, повна прозорість рахунків, створення незалежного аудиторського органу та значні санкції для тих, хто порушує правила. Зокрема, відповідно до Рекомендації ПАРЕ № 1516 (2001) від 22 травня 2001 р., політичні партії повинні отримувати фінансові внески з державного бюджету, задля запобігання залежності від приватних донорів і гарантування рівності шансів між політичними партіями. Фінансування політичних партій має бути повністю прозорим, що вимагає від політичних партій, зокрема: ведення суворого обліку усіх доходів і витрат, результати якого мають подаватися принаймні раз на рік незалежному контрольному органу та оприлюднюватися; декларувати особу донорів, які надають фінансову підтримку, що перевищує певний ліміт. У разі порушення законодавства до політичних партій мають бути застосовані суттєві санкції, зокрема часткова чи повна втрата або обов'язкове відшкодування державних внесків та накладення штрафів. Коли встановлено індивідуальну відповідальність, санкції повинні включати анулювання обраного мандату або період дискваліфікації [1].

Відповідно до п.п. 13,14 Керівних принципів щодо фінансування політичних партій, прийнятих Європейською комісією «За демократію через право» від 9-10 березня 2001 р.: «Будь-яке порушення у фінансуванні політичної партії тягне за собою санкції, пропорційні тяжкості правопорушення, які можуть полягати у повній або частковій втраті державного фінансування на наступний рік. Вищезазначені правила, включаючи накладення санкцій, застосовуються виборчим суддею (конституційним або іншим) відповідно до закону» [2].

Також окремі аспекти відповідальності політичних партій за порушення порядку їх фінансування та звітування закріплюються Рекомендацією Res (2003) Комітету Міністрів Ради Європи «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній» від 8 квітня 2003 р.,

відповідно до ст. 16 якої, держави повинні встановити ефективні, сумірні та погрозливі санкції за порушення правил фінансування політичних партій та виборчих кампаній [3, с. 485].

Доволі докладно основні засади відповідальності політичних партій щодо порушення ними законодавства про їх фінансування, звітування, застосування санкцій доволі закріплюються Керівними принципами регулювання діяльності політичних партій, прийнятими ОБСЄ та Європейською комісією «За демократію через право» 15-16 жовтня 2010 р. та Керівними принципами регулювання політичних партій, ухваленими Венеціанською комісією 11-12 грудня 2020 р.. Зокрема, останній документ встановлює наступні базові положення щодо вищезазначеної відповідальності:

1. Законодавство повинно містити вказівки щодо того, яким чином його порушення може бути доведено до відома відповідних наглядових органів, які повноваження щодо розслідування надаються таким органам, а також щодо діапазону застосовних санкцій;

2. Органи, уповноважені здійснювати контроль за політичними партіями, повинні утримуватися від надмірного контролю за діяльністю партій та обмежувати свої розслідування лише тими випадками, коли є ознаки правопорушень з боку окремої партії;

3. Санкції мають застосовуватися до політичних партій, які порушують відповідні закони та правила, і повинні мати стримуючий характер. Крім того, що санкції мають бути примусовими, вони завжди повинні бути об'єктивними, ефективними та пропорційними конкретному порушенню. Використання санкцій для притягнення політичних партій до відповідальності за їхні дії не слід плутати із заборонаю та розпуском на підставі застосування партією насильства або загрози громадянському миру чи основоположним демократичним принципам.

Заборона та розпуск партій на підставі таких надзвичайних обставин є найсуворішою формою відповідальності за порушення законодавства і має застосовуватися лише як крайній захід, якщо це необхідно в демократичному суспільстві. Якщо партія є злісним порушником законодавства і не намагається виправити свою поведінку, втрата реєстраційного статусу може бути доречною, залежно від прав та переваг, пов'язаних з таким статусом;

4. Санкції за порушення, які не мають настільки серйозного характеру, щоб призвести до заборони або розпуску партії, можуть включати в себе:

- адміністративні штрафи, розмір яких має визначатися відповідно до характеру порушення, в тому числі з урахуванням того, чи є порушення повторним;

- часткове або повне призупинення або втрата державного фінансування та інших форм державної підтримки на певний період часу;

- позбавлення права на державну підтримку на певний період часу;

- часткове або повне призупинення або втрата відшкодування витрат на виборчу кампанію;

- конфіскація неправомірної фінансової підтримки, раніше перерахованої або прийнятої партією;

- позбавлення права висувати кандидата/балотуватися на виборах на певний період часу у випадках, коли кандидат серйозно порушив суттєві правила проведення виборчих кампаній або правила фінансування виборчих кампаній;

- відхилення виборчого списку партії або окремих кандидатів, виключення з виборчого бюлетеня;

- у випадках значних порушень – застосування кримінальних санкцій до членів партії, відповідальних за порушення;

- скасування обрання кандидата на посаду, але лише за рішенням суду, з дотриманням належної правової процедури і лише у випадку, якщо порушення закону могло вплинути на результат виборів; та

- втрата партією реєстраційного статусу.

5. Санкції, як правило, мають бути спрямовані на відповідну партію або сегмент/відділення партії, де відбулося порушення. Перед запровадженням будь-якої санкції компетентний наглядовий орган повинен ретельно зважити мету санкції та її можливий негативний вплив на політичний плюралізм або реалізацію захищених прав. При застосуванні санкцій громадськість повинна бути поінформована про факти, що призвели до порушення закону, та про конкретну санкцію, накладену на політичну партію [4].

Якщо звернутися до практики держав-членів ЄС в цій сфері, слід зауважити, що обов'язок політичних партій нести юридичну відповідальність за порушення законодавства щодо їх фінансування та звітування передбачений в майже в усіх цих країнах. До політичних партій, їх керівників можуть бути застосовані різноманітні санкції.

Зокрема, в Іспанії партії є суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення, пов'язані з їхнім фінансуванням. У

випадку порушення партією встановлених вимог щодо джерел і розмірів внесків на неї накладається стягнення у вигляді штрафу, який становить подвійний розмір внеску на її користь, отриманого з порушенням встановлених вимог. Неподання або подання недостовірного (неповного) фінансового звіту партією може мати наслідком втрату права на державне фінансування. Крім того, керівник політичної партії, її головний представник, виборчий адміністратор суб'єкта виборчого процесу за порушення встановленого порядку фінансування партій і виборчих кампаній несуть кримінальну відповідальність [5, с. 48].

В Нідерландах у випадку неподання партією до Міністерства внутрішніх справ фінансового звіту політичної партії, а також у разі виявлення недоліків в адмініструванні фінансами партії чи вчинення інших діянь, якими порушено умови надання державного фінансування, партія втрачає право на державне фінансування на строк до 5 років. У Франції неподання партією щорічного фінансового звіту, або подання звіту, незасвідченого двома аудиторами, тягне позбавлення партії державного фінансування протягом наступного року. В Норвегії санкцією за порушення у сфері фінансування партій, є припинення державного фінансування у випадках наявності обґрунтованих сумнівів в існуванні партії чи її місцевої організації та неподання партією чи її місцевою організацією щорічного звіту про доходи [5, с. 50].

В Польщі за порушення у сфері фінансування політичні партії можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності. Зокрема, у разі неподання партією звіту про субвенцію, одержану з Державного бюджету, та використання коштів цієї субвенції, відмови у прийнятті такого звіту, партія втрачає право на державне фінансування протягом поточного року. У випадку отримання партією коштів із порушенням законодавчих вимог, такі кошти звертаються в доход держави. Уповноважені особи партій, фінансові агенти виборчих комітетів за порушення законодавства про фінансування партій можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності [5, с. 52].

Таким чином, законодавство вищезазначених та інших країн ЄС в цілому відповідає розглянутим нами в статті європейським регіональним стандартам. Зазвичай, за порушення законодавства щодо їх фінансування та звітування, політичні партії притягаються до адміністративної відповідальності, уповноважені особи політичних партій, винні у порушенні встановленого порядку фінансування політич-

них партій можуть нести кримінальну відповідальність.

Щодо законодавства України, яким встановлюється відповідальність за правопорушення в сфері фінансування та звітування політичних партій, по-перше, це відповідальність за недотримання обмежень у здійсненні внесків на підтримку політичних партій. Зокрема, згідно зі ст. 17 Закону України «Про політичні партії в Україні» у разі отримання грошового внеску від особи, яка відповідно до закону не має права здійснювати такий внесок, або якщо розмір такого внеску перевищує встановлений законом розмір, про що уповноваженій особі політичної партії (її місцевої організації, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи) достовірно відомо, політична партія (її місцева організація, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи) зобов'язана протягом 30 робочих днів з дня отримання уповноваженою особою політичної партії (її місцевої організації, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи) відповідної достовірної інформації відмовитися від такого грошового внеску чи його частини (у сумі, на яку грошовий внесок перевищує встановлений цим Законом розмір) [6]. В такому випадку на підставі заяви про відмову від грошового внеску чи його частини та відповідної платіжної інструкції установа банку, в якій відкрито рахунок, на який зараховано цей грошовий внесок, має повернути внесок або його частину особі, яка його внесла. У разі неможливості повернення внеску установа банку зобов'язана перерахувати його (його частину) до державного бюджету. Також, відповідно до вищезазначеного закону, політична партія має право на власний розсуд відмовитися від грошового внеску до дня подання звіту про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру за період, в якому отримано цей внесок [6]. Таким чином, згідно з положеннями чинного законодавства, порушенням встановленого законом порядку отримання внеску на підтримку партії є неподання партією або її місцевою організацією зі статусом юридичної особи заяви про відмову від грошового внеску чи його частини, що перевищує встановлений законом розмір (в т.ч. обрахований сумарно), протягом 30 робочих днів з того дня, коли стало відомо про це.

Однак, згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про політичні партії в Україні» відповідальність за недотримання таких обмежень несе особа, що здійснює внесок. Партія (її місцева організація, яка в установленому порядку на-

була статусу юридичної особи) та її уповноважені особи не несуть юридичної відповідальності за порушення вимог, передбачених частинами першою, третьою - п'ятою статті 15 вищезазначеного закону [6]. Разом з тим, відповідно до ст. 17-7 Закону України «Про політичні партії в Україні», повторно протягом року умисне отримання політичною партією внеску, отриманого від особи, яка не мала права здійснювати такий внесок, чи в розмірі, що перевищує встановлений законом розмір, є підставою для припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії. Але, звісно, така санкція може бути застосована лише до тих партій, що отримують державне фінансування їх статутної діяльності.

Разом з тим, ст. 159-1 Кримінального кодексу України та ст. 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачають кримінальну та відповідно адміністративну відповідальність керівника політичної партії (місцевої організації політичної партії) за таку протиправну поведінку, як порушення порядку отримання внеску на підтримку політичної партії. Умисне отримання внеску на користь політичної партії від особи, яка не має права здійснювати такий внесок, або отримання такого внеску у великому розмірі тягне з собою кримінальну відповідальність, вчинення таких дій з необережності – відповідно адміністративну.

По-друге, це відповідальність за порушення порядку отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, які згідно зі ст. 17-8 Закону України «Про політичні партії в Україні» можуть полягати в наступному:

- використання політичною партією коштів, виділених з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичної партії, на фінансування її участі у виборах народних депутатів України, виборах Президента України, місцевих виборах чи на цілі, що не пов'язані із здійсненням її статутної діяльності. Факти такого використання мають бути встановлені судом за позовом Національного агентства з питань запобігання корупції;

- невикористання коштів, отриманих на фінансування статутної діяльності політичної партії, протягом одного року з дня, коли такі кошти вперше були зараховані на окремий рахунок політичної партії в установі банку;

- повторно протягом року зарахування на окремий рахунок політичної партії, відкритий в банківській установі України для зарахування коштів державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичної партії,

коштів, які заборонено зараховувати на цей рахунок відповідно до законодавства.

У разі вчинення вищезазначених порушень Національним агентством з питань запобігання корупції може бути прийнято рішення про припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії.

За порушення порядку отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії її керівник також може нести адміністративну відповідальність відповідно до ст. 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення [8].

По-третє, це порушення порядку подання звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Так, згідно з ч. 9 ст. 17 Закону України «Про політичні партії в Україні» політична партія щоквартально, не пізніше ніж на сороковий день після закінчення звітного кварталу, зобов'язана подати до Національного агентства з питань запобігання корупції звіт про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (у тому числі її місцевих організацій, які у встановленому порядку набули статусу юридичної особи) шляхом заповнення такого звіту на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції [6].

Неподання політичною партією звіту вищезазначеного звіту у встановлений законом строк або подання його оформленим з грубим порушенням встановлених вимог, або подання звіту, який містить недостовірні відомості про майно політичної партії чи кошти або витрати політичної партії в розмірі більше двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного календарного року є підставою для зупинення Національним агентством з питань запобігання корупції державного фінансування статутної діяльності політичної партії в порядку, визначеному ст. 17-7 Закону України «Про політичні партії в Україні». У разі усунення політичною партією причин, які викликали зупинення державного фінансування її статутної діяльності, воно може бути відновлено. Повторне протягом року вчинення політичною партією вищезазначеного правопорушення є підставою для припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії.

Як приклад застосування такої санкції до політичної партії можна навести Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 25.06.2024 р. № 167/24 Про припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії «Голос» [7].

Найбільш поширеною практикою вчинення політичною партією цього правопорушення, є порушення строків подачі або неподання звіту про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у визначені законодавством терміни; невідповідність оформлення звіту встановленим вимогам (наприклад, невідповідність поданого звіту в електронній формі звіту в паперовій формі), неповноту відображення в звіті інформації (наприклад, відсутність у звіті за рік висновку щорічного внутрішнього аудиту).

Крім того, ст. 159-1 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, а ст. 212-21 Кодексу України про адміністративні правопорушення за порушення встановленого порядку або строків подання цього звіту або подання його оформленим з порушенням встановлених вимог – адміністративну. При цьому існує певна проблема визначення суб'єкта адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 212-21 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адже як свідчить судова практика, існують випадки притягнення до відповідальності керівника політичної партії; притягнення до відповідальності особи, за підписом якої було подано звіт або особи, яка є відповідальною за подання такого згідно зі статутом політичної партії; і навіть закриття провадження у зв'язку з тим, що суб'єктом правопорушення є політична партія як юридична особа або у зв'язку з невизначеністю суб'єкта адміністративного правопорушення [9, с. 77].

Висновки. Таким чином, оцінюючи законодавство України щодо закріплення відпо-

відальності політичних партій за порушення ними порядку їх фінансування та звітування, практику притягнення до відповідальності за вищезазначені порушення, слід зазначити, що нашою державою в цілому дотримано європейські регіональні стандарти в цій сфері.

Разом з тим, деякі аспекти такої відповідальності потребують перегляду. Зокрема, це стосується посилення відповідальності саме політичних партій за порушення, пов'язані з порядком подання звітів про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру.

А саме, пропонуємо за повторне протягом року вчинення політичною партією будь-якого з таких порушень: неподання політичною партією до Національного агентства з питань запобігання корупції у встановлений законом строк звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; подання політичною партією до Національного агентства з питань запобігання корупції звіту політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, оформленого з грубим порушенням встановлених вимог, або звіту, який містить недостовірні відомості про майно політичної партії або кошти чи витрати політичної партії у розмірі більше двадцяти розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного календарного року; умисне отримання політичною партією внеску від особи, яка не мала права здійснювати такий внесок, або в розмірі, що перевищує встановлений розмір, передбачити на законодавчому рівні обмеження для політичних партій брати участь у чергових та позачергових парламентських виборах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Financing of political parties Parliamentary Assembly Recommendation 1516 (2001). URL : <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Guidelines and report on the financing of political parties adopted by the Venice Commission at its 46th Plenary Meeting, (Venice, 9-10 March 2001) [http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF\(2001\)008-e.html](http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF(2001)008-e.html) (дата звернення : 13.04.2025).
3. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю.Ключковського. К., 2009. 500 с.
4. Guidelines on Political Party Regulation prepared by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR) and by the Council of Europe's Venice Commission and adopted by the Venice Commission at its 125th online Plenary Session (11–12 December 2020). URL : <https://www.osce.org/odihr/538473> (дата звернення : 15.04.2025).
5. Підтримка належного урядування: проект протидії корупції в Україні. К., 2009. 56 с. URL : <https://parlament.org.ua/upload/docs/Text.pdf> (дата звернення : 15.04.2025).
6. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення : 20.04.2025).
7. Про припинення державного фінансування статутної діяльності політичної партії «Голос» : Наказ

Національного агентства з питань запобігання корупції від 25 червня 2024 р. № 167/24. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-25-06-2024-167-24-pro-pruyunennya-derzhavnogo-finansuvannya-statutnoi-diyalnosti-politychnoi-partii-golos/> (дата звернення : 20.04.2025).

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212-24) : Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення : 20.04.2025).

9. Цуркан М., Зальцберг Ю., Шешеня А., Романюк П., Мохончук Б. Огляд судової практики у справах про адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення правил фінансування політичних партій та виборчих кампаній: посібник для суддів. Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2021. 152 с.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2025

Стаття рекомендована до друку 09.05.2025

H. V. ZUBENKO

Candidate of Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Constitutional and Municipal Law

E-mail: zubenkoa@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2709-4348>

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

RESPONSIBILITY OF POLITICAL PARTIES FOR VIOLATIONS OF THE PROCEDURE FOR THEIR FINANCING AND REPORTING IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION MEMBER STATES

ANNOTATION: *Introduction.* The article is devoted to the study of the peculiarities of legal regulation of liability of political parties for violation of legislation on their financing and reporting. The purpose of the study is to reveal the problematic issues of legislative regulation and practical implementation of liability of political parties in Ukraine for violation of legislation on financing their activities and reporting on property, income, expenses and financial liabilities. To achieve this goal, the article uses such methods of scientific research as logical and semantic, systemic and structural, comparative legal, formal legal, etc.

Summary of the main research results. The article considers the European regional standards for financing political parties. On the basis of the analysis of the above-mentioned standards, the main principles of liability of political parties for violation of the procedure of such financing are highlighted. The experience of some EU member states regarding the liability of political parties for violations of legislation in the field of their financing and reporting is considered. The author focuses on the legislation of Ukraine providing for offences that may be committed in this sphere.

Conclusions. The author emphasises the need to strengthen the responsibility of political parties for violations of the procedure for their financing and reporting, in particular for: non-compliance with restrictions on making contributions to support political parties; violation of the procedure for obtaining state funding for their statutory activities and submission of reports on property, income, expenses and financial liabilities.

KEY WORDS: *European regional standards for the financing of political parties, prevention of corruption, liability, political parties, statement of assets, income, expenses and financial liabilities, contributions to support a political party.*

REFERENCES

1. Financing of political parties Parliamentary Assembly Recommendation 1516 (2001). URL : <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en> (date of application : 12.04.2025).

2. Guidelines and report on the financing of political parties adopted by the Venice Commission at its 46th Plenary Meeting, (Venice, 9-10 March 2001) [http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF\(2001\)008-e.html](http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF(2001)008-e.html) (date of application : 13.04.2025).

3. European democratic achievements in the field of electoral law: Materials of the Venice Commission, the Parliamentary Assembly, the Committee of Ministers, the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe: translated from English / edited by Y.Kliuchkovskiyi. 500 c. (in Ukrainian)

4. Guidelines on Political Party Regulation prepared by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR) and by the Council of Europe's Venice Commission and adopted by the Venice Commission at its 125th online Plenary Session (11–12 December 2020). URL : <https://www.osce.org/odihr/538473> (date of application : 15.04.2025).

5. Support for Good Governance: Anti-Corruption Project in Ukraine. K., 2009. 56 p. URL : <https://parlament.org.ua/upload/docs/Text.pdf> (date of application : 15.04.2025). (in Ukrainian)

6. On Political Parties in Ukraine: Law of Ukraine of 5 April 2001 № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (date of application : 20.04.2025). (in Ukrainian)

7. On termination of state funding of the statutory activities of the political party «Golos» : Order of the National Agency for the Prevention of Corruption of 25.06.2024 № 167/24. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-25-06-2024-167-24-pro-pruyunennya-derzhavnogo-finansuvannya-statutnoi-diyalnosti-politychnoi-partii-golos/>

25-06-2024-167-24-pro-prypynennya-derzhavnogo-finansuvannya-statutnoi-diyalnosti-politychnoi-partii-golos/ (date of application : 20.04.2025). (in Ukrainian)

8. Code of Ukraine on Administrative Offences (Articles 1 - 212-24) : Law of Ukraine of 07 December 1984. № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (date of application : 20.04.2025). (in Ukrainian)

9. Tsurkan M., Saltzberg Y., Sheshenia A., Romaniuk P., Mohonchuk B. Review of judicial practice in cases of administrative and criminal liability for violation of the rules of financing political parties and election campaigns: a manual for judges. Kyiv : Oleg Fedorov Printing House, 2021. 152 p. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 08.04.2025

Стаття рекомендована до друку 09.05.2025